26. 9. 2013

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Korupce

Tématem tohoto mého článku by se měla stát korupce. Přestože dle komentářů z tisku je možné dospět k závěru, že řada osob v České republice je pro korupci stíhána, pak tyto informace nejsou zcela pravdivé. Předně je nutné konstatovat, že trestní právo s pojmem korupce vůbec nepracuje. Z tohoto důvodu bych se nejprve pokusil vymezit pojem korupce jako pojem a dále se zabýval otázkou jak postihnout českým trestním právem tzv. „korupční jednání".

Pojem „korupce" je možné vyvodit z latinského označení ***corrumpere***, což znamená *kazit, nalomit, oslabit, ale taktéž pro nás nejvýstižnější podplatit*. Obecně je korupce vnímána jako zneužití postavení nebo funkce v politice, veřejné správě, hospodářství, k osobnímu prospěchu. Vyznačuje se podplácením, úplatky, vydíráním, zastrašováním, privilegii, neoprávněnými příjmy a jejich vyžadováním, udělováním přízně nebo protežováním. Opakem korupce je integrita.[1] Je zajímavé, že již wikipedia korupci svazuje především s působením politiků, kdy hovoří o politické korupci, která nakonec vede ke kleptokracii – vládě zlodějů, loupežníků (doslovný překlad) – kdy už odpadá i předstírání poctivosti, upřímnosti před veřejností.[2]

Ke skutečnostem, které vedou ke korupci, resp. vytvářejí podmínky pro její vznik, patří mimo jiné, především veřejnost, která se nezajímá o politiku a věci veřejné a tímto způsobem umožňující manipulaci s jejich názory, nicméně s tím souvisí i další skutečnosti jako utajování rozhodování a rozhodovacích procesů, tedy nedostatek otevřenosti a transparentnosti, ale taktéž před veřejnosti uzavřené mocenské a politické elity, které není možné kontrolovat, či kontrolní mechanismy nejsou správně nastaveny nebo uplatňovány. V neposlední řadě jednou ze stěžejních podmínek je taktéž slabé právo nebo možná je vhodnější říci nedostatečná „vláda práva", ale i slabost orgánu, který jej aplikuje, tedy justice. Důsledkem korupce je pak oslabení správy věcí veřejných, vznik klientských sítí a netransparentně pracujících lobystických skupin, což vede k rostoucí nedůvěře v politiku či ekonomiku.

Korupce však není svázána jen s vrcholnou politikou či čelními představiteli veřejnosti, naopak tato neexistuje příliš často, byť její důsledky mohou být fatálnější. Především jde o korupci v rámci běžného života, tedy uplácení činitelů státní správy či samospráv, úředníků či policistů.

Vymezili jsme si tedy korupci tak, jak ji vnímá laická veřejnost, kdy jde o pohled sociologický či pohled politologa, nicméně to co je zásadní v tomto článku je pohled trestního práva. Jak již bylo uvedeno výše pojem „korupce" trestní právo nezná. Asociací pro pojem „korupce" je nejčastěji zmiňováno uplácení, tedy poskytování či přijímání úplatku a tyto pojmy již trestní právo zná. Hlava X. oddíl 3 trestního zákoníku, z.č. 40/2009 Sb. označuje skupinu skutkových podstat trestných činů označených jako úplatkářství a to konkrétně v ustanovení § 331 až 334 tr. zákoníku. Konkrétně zná trestní zákoník skutkovou podstatu trestného činu Přijetí úplatku (dle § 331 tr. zákoníku), Podplácení (dle § 332 tr. zákoníku) a Nepřímé úplatkářství (dle § 333 tr. zákoníku). Nicméně se nejedná o jediné skutkové podstaty trestných činů, které s korupcí souvisí, nesmíme opomenout taktéž trestné činy úředních osob a to konkrétně Zneužití pravomoci úřední osoby (dle § 329 tr. zákoníku), případně Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti (dle § 330 tr. zákoníku). Pokud se korupce dopouští úřední osoba, lze očekávat, že zde bude souběh skutkových podstat trestných činů úplatkářství a některé skutkové podstaty trestných činů úředních osob. Dále lze k trestným činům s možným korupčním chováním přiřazovat také právní úpravu skutkových podstat dalších trestných činů, jako je Neoprávněné nakládání s osobní údaji (dle § 180 tr. zákoníku), Zneužití informace a postavení v

obchodním styku (dle § 255 tr. zákoníku), Sjednání výhody při zadání veřejné zakázky, při veřejné soutěži a veřejné dražbě (dle § 256 tr. zákoníku), Pletichy při zadání veřejné zakázky a při veřejné soutěži (dle § 257 tr. zákoníku) či Pletichy při veřejné dražbě (dle § 258 tr. zákoníku). Těmito specifickými skutkovými podstatami spojenými vždy s konkrétní skutečností se s ohledem na rozsah svého příspěvku zabývat nebudu. Předmětem ochrany v tohoto typu skutkových podstat je především zájem společnosti na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu, tedy na ochraně čistoty veřejného života a zájem na ochraně podnikatelských vztahů před korupcí.

Stěžejním pojmem pro úplatkářské trestné činy je, jak jinak, **pojem úplatek**, tento je definován v ustanovení § 334 tr. zákoníku, kdy stanoví, že úplatkem se rozumí neoprávněná výhoda spočívající v přímém majetkovém obohacení nebo jiném zvýhodnění, které se dostává nebo má dostat uplácené osobě nebo s jejím souhlasem jiné osobě, a na kterou není nárok. Zpravidla jde o zvýhodnění, které se dostává uplácenému nebo s jeho souhlasem jiné osobě, spočívající zejména v přímém majetkovém prospěchu, např. finančním nebo materiálním. Může však jít i o výhodu jiného druhu, např. protislužbu. Je možné zhodnotit, že pojem úplatku je formulován dostatečně široce, aby zde byl vytvořen prostor k individuálnímu posouzení každého konkrétního případu, nicméně natolik konkrétně, aby obecně nevzbuzoval žádné pochybnosti. Z hlediska naplnění tohoto znaku ***není rozhodující výše úplatku***. Zákon nestanoví žádnou hodnotovou hranici. Výši úplatku je třeba hodnotit v souvislosti s dalšími okolnostmi, které určují společenskou škodlivost tohoto činu. V oblasti výkonu státní moci a správy však nelze tolerovat zásadně žádné úplatky, a to ani nepatrné hodnoty.[3] ***Mezi úplatkem a obstaráváním věcí obecného zájmu nebo podnikáním pachatele nebo „jiného“ musí být souvislost.*** Proto úplatek musí mít vztah k činnosti, která spadá pod obstarávání věci obecného zájmu (§ 334 odst. 3 tr. zákoníku), popř. podnikání pachatele nebo jiné podnikající osoby. Bude tomu tak tehdy, jestliže přijatý nebo slíbený úplatek má vztah k činnosti osoby, která věci obecného zájmu sama obstarává, nebo osoby, která přitom spolupůsobí, např. koná přípravné nebo pomocné práce; obdobně je tomu v případě úplatku v rámci podnikání. [4] Skutečnost, že přijetí úplatku nebo slibu úplatku neovlivnilo osobu obstarávající věci obecného zájmu nebo podnikající osobu, je z hlediska právní kvalifikace jejího jednání podle tohoto ustanovení bez významu. Jestliže úplatek nebo slib úplatku měl vliv na jednání pachatele, zvyšuje tato okolnost závažnost trestného činu.[5]

Daleko spornější než pojem úplatek je, a především bylo, v právní praxi považováno vymezení, zda k úplatku došlo při ***obstarávání věcí obecného zájmu***. Tento pojem není jednoznačně zákonem definován, ani s ohledem na svou povahu jednoduše definován být nemůže, nicméně jeho vymezení jednak vyplývá z neustále se rozšiřující judikatury, jakož i rozšíření dopadu tohoto ustanovení na vztahy dle obchodní vztahy. Judikatura a právní teorie vymezuje **obstarávání věcí obecného zájmu** jako činnost, která souvisí s plněním úkolů týkajících se věcí obecného zájmu, tedy nejen rozhodování orgánů státní moci a správy, ale i jiná činnost při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb.[6] Jde tedy o plnění všech úkolů, na jejichž řádném a nestranném plnění má zájem celá společnost nebo určitá sociální skupina. Nespadá sem činnost občanů, jež je výlučně projevem jejich osobních práv.[7] Zákonodárce poté rozšířil dopad úplatkářských trestných činů taktéž na ***obchodní vztahy***, tedy oblast spíše soukromoprávní, kdy dle § 334 odst. 3 tr. řádu se za obstarávání věcí obecného zájmu se považuje též zachovávání povinnosti uložené právním předpisem nebo smluvně převzaté, jejímž účelem je zajistit, aby v obchodních vztazích nedocházelo k poškozování nebo bezdůvodnému zvýhodňování účastníků těchto vztahů nebo osob, které jejich jménem jednají.[8]

Přijetí úplatku (§ 331 tr. zákoníku)

Trestný čin přijetí úplatku postihuje osobu, která sama nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu či v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek nebo úplatek žádá. V předmětné ustanovení je tedy možné

shledat dvě základní skutkové podstaty trestného činu přijetí úplatku, jednak jednání spočívající v přijetí nebo dání slíbení úplatku[9] (pasivním jednání) dle § 331 odst. 1 tr. zákoníku a jednak v jednání spočívající v žádosti o úplatek (aktivní jednání) dle § 331 odst. 2 tr. zákoníku. Zákonodárce správně vnímá aktivní jednání, spočívající v žádosti o úplatek jako jednání závažnější, společensky škodlivější, než pasivní jednání a proto pachateli aktivního jednání hrozí vyšší trestní sazba v rozmezí od 6 měsíců do pěti let odnětí svobody, oproti sazbě do 4 let odnětí svobody za pasivní jednání.

V obou případech dopadají tato ustanovení na dva okruhy vztahu a to jak na obstarání věcí obecného zájmu, tak na podnikání (rozšířené poté ustanovením § 334 odst. 3 tr. zákoníku), čímž jednoznačně zasahuje dopad korupce nejen do oblasti práva veřejného, ale toto přesahuje a zasahuje taktéž do sféry práva soukromého. Nutno podotknout, v souladu s míněním Nejvyššího soudu, že zájem chráněný trestním zákonem nelze redukovat pouze na případy mající klasický celospolečenský dopad, ale naopak za obstarávání věci obecného zájmu je nutné považovat i činnost vykonávanou při uspokojování zájmů občanů a právnických osob v oblasti materiálních, sociálních, kulturních a jiných potřeb, mezi které lze nepochybně zařadit i sport, přičemž nemusí jít vždy a výhradně o činnost samotným státem výlučně organizovanou.[10] V obou případech se jedná o skutkové podstaty, které lze spáchat toliko úmyslnou formou zavinění.

Závěrem je nutné zmínit, že dle právní úpravy platné do 1.1.2010 (§ 160 z.č. 140/1961 Sb.) bylo vymezení tohoto trestného činu, respektive dopadů tohoto ustanovení poměrně úzké, jelikož pachatelem mohla být jen osoba, která se podílí na obstarávání věcí obecného zájmu. Taková osoba se vyznačuje zvláštním postavením, což je charakteristický znak pro trestné činy s omezeným okruhem pachatelů. Uvedených trestných činů se mohou dopustit tzv. speciální subjekty, tj. pachatelé se zvláštní způsobilostí nebo postavením. V tomto směru je nutné souhlasit s rozšířením dopadu tohoto ustanovení na větší počet subjektů, jakož i rozšíření předmětného jednání na obchodní vztahy.

Spáchání tohoto trestného činu speciálním subjektem „úřední osobou“ je zachováno v předmětné skutkové podstatě i nadále, byť již nikoli v základní skutkové podstatě , ale ve skutkové podstatě kvalifikované dle § 331 odst. 3 písm. b) tr. zákoníku. Jedná se tedy o okolnost, která zpřísňuje postih pachatele. S ohledem na skutečnost, že vymezení zda předmětné jednání (přijetí úplatku), bylo realizováno úřední osobo, bylo do 1.1.2010 pro postih pro tuto skutkovou podstatu trestného činu stěžení, pak k tomuto existuje rozsáhlá judikatura.

Úřední osobou je prioritně vymezena v ustanovení § 127 tr. zákoníku, kdy se jedná o:

a) soudce,
b) státní zástupce,
c) prezident České republiky, poslanec nebo senátor Parlamentu České republiky, člen vlády České republiky nebo jiná osoba zastávající funkci v jiném orgánu veřejné moci,
d) člen zastupitelstva nebo odpovědný úředník územní samosprávy, orgánu státní správy nebo jiného orgánu veřejné moci,
e) příslušník ozbrojených sil nebo bezpečnostního sboru nebo strážník obecní policie,
f) soudní exekutor při výkonu exekuční činnosti a při činnostech vykonávaných z pověření soudu nebo státního zástupce,
g) notář při provádění úkonů v řízení o dědictví jako soudní komisař,
h) finanční arbitr a jeho zástupce,
i) fyzická osoba, která byla ustanovena lesní stráží, stráží přírody, mysliveckou stráží nebo rybářskou stráží,

pokud plní úkoly státu nebo společnosti a používá při tom svěřené pravomoci pro plnění těchto úkolů.

Pro účely korupčních trestných činů (§ 331 až § 333) se pak dále úřední osobou rozumí dle § 334 odst. 2 tr. zákoníku též jakákoli osoba:

a) zastávající funkci v zákonodárném orgánu, soudním orgánu nebo v jiném orgánu veřejné moci cizího státu,
b) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodním soudním orgánu,
c) zastávající funkci nebo zaměstnaná nebo pracující v mezinárodní nebo nadnárodní organizaci vytvořené státy nebo jinými subjekty mezinárodního práva veřejného nebo v jejím orgánu nebo instituci, nebo
d) zastávající funkci v podnikající právnické osobě, v níž má rozhodující vliv Česká republika nebo cizí stát,

pokud je s výkonem takové funkce, zaměstnání nebo práce spojena pravomoc při obstarávání věcí obecného zájmu a trestný čin byl spáchán v souvislosti s touto pravomocí.

K trestní odpovědnosti úřední osoby se pochopitelně ze zákona vyžaduje, aby daný trestný čin byl spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností. Pokud pak jde o výkon pravomoci veřejným činitelem, ten spočívá v oprávnění veřejného činitele vykonávat veřejnou moc, která autoritativně rozhoduje o právech a povinnostech jiných osob. Pravomoc veřejného činitele je vymezena příslušnými zákony, jakož i právními normami na základě zákona vydanými a může být vykonávána jen na základě zákona a v jeho mezích, tedy tzv. *secundum et intra legem*.[11]

Z judikatury vyplývá, že rozhodování o úkonech lékařské péče je obstaráváním věcí obecného zájmu, lékař jím však nevykonává pravomoc veřejného činitele. Takovým rozhodováním je i rozhodnutí o tom, že pacient bude operován a hospitalizován v nemocničním oddělení, které lékař – přednosta oddělení – řídí, popř. rozhodnutí, že lékař provede operaci sám.[12] Obdobně řadový zaměstnanec finančního úřadu není při plnění úkolů v řízení o správě daní a poplatků bez dalšího veřejným činitelem. Tím by mohl být jen takový zaměstnanec, který je oprávněn rozhodovat o právech a povinnostech jiných osob. K trestní odpovědnosti za naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu přijímání úplatku podle se vyžaduje, aby pachatel skutečně měl postavení veřejného činitele, ale není podstatné, zda zároveň zneužil pravomoc veřejného činitele.[13]

Nicméně je nutné konstatovat, že úprava předmětné skutkové podstaty vedla k výraznému rozšíření dopadu tohoto ustanovení. Kdy se rozšířilo množství osob, které je možné za podplácení (ale i další korupční delikty) stíhat, jakož i rozsah jednání, které je možné pod tuto skutkovou podstatu podřadit. Což dle názoru autora je dobře.

Podplacení (§ 332 tr. zák.)

Úprava základní skutkové podstaty trestného činu podplácení postihuje toho, kdo jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo v souvislosti s podnikáním poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek.

Základním rozdílem mezi přijetím úplatku dle § 331 tr. zákoníku a podplácením dle § 332 tr. zákoníku spočívá v tom, že ustanovení § 331 tr. zákoníku postihuje osobu, která úplatek přijala, kdežto ustanovení § 332 tr. zákoníku ***postihuje toho, kdo úplatek dal***. Skutečnost, že jsou trestány obě strany tohoto úkonu ztěžuje odhalování této trestné činnosti, která v podstatné míře probíhá skrytě. Současné znění trestního zákoníku neumožňuje využití institutu účinné lítosti, jak tomu bylo dříve v ustanovení § 163 z.č. 141/1961 Sb. (pro trestné činy podplácení a nepřímé úplatkářství).

Stěžejní u této skutkové podstaty je rozlišovat pojmy poskytnutí, nabídnutí a slíbení úplatku. ***Poskytnutí úplatku*** je nejen jeho přímé bezprostřední předání (ve formě peněz nebo jiných

materiálních hodnot), ale i nepřímé poskytnutí materiální či jiné výhody nebo poskytnutí protislužby. ***Nabídnutí úplatku*** je jednání, kterým pachatel projevuje ochotu úplatek poskytnout proto, aby při obstarávání věci obecného zájmu bylo jeho požadavku vyhověno. Je jím jakýkoli, ať výslovný nebo konkludentní návrh na poskytnutí úplatku. Z časového hlediska může být nabídka úplatku formulována tak, že *k plnění z ní může dojít okamžitě po její akceptaci nebo v budoucnu*, a to jak před obstaráním věci obecného zájmu, tak i po obstarání věci obecného zájmu, o kterou se jedná. ***Slib úplatku*** je vyjádření závazku úplatek poskytnout, jestliže v souvislosti s obstaráváním věci obecného zájmu nebo v souvislosti s podnikáním pachatele nebo jiné podnikající osoby bude osobou, jíž je slib úplatku dán a která takovou věc obstarává, požadavku pachatele vyhověno. Slib úplatku *směřuje do budoucna*, má se realizovat až po splnění další podmínky či podmínek.[14]

Shodně jako u skutkové podstaty přijetí úplatku dle § 331 tr. zákoníku, postihuje ustanovení § 332 tr. zákoníku postihuje jednak oblast obstarání věcí obecného zájmu, jednak oblast podnikání, tedy obchodněprávních vztahy. Skutečnosti, které zakládají použití kvalifikované skutkové podstaty dle § 332 odst. 2 tr. zákoníku jsou opatření značného prospěchu nebo způsobení jinému značné škody anebo jiný zvlášť závažný následek, nebo spáchá-li pachatel takový čin vůči úřední osobě.

Nepřímé úplatkářství (§ 333 tr. zák.)

Trestný čin nepřímého úplatkářství v sobě zahrnuje dvě základní skutkové podstaty. Jednak nese odpovědnost osoba, která žádá nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působí na výkon pravomoci úřední osoby (§ 333 odst. 1 tr. zákoníku) , jednak osoba která za to, že tak již učinila nebo z uvedeného důvodu jinému poskytla, nabídla nebo slíbila úplatek.

Objekt trestného činu je shodný s předcházejícími úplatkářskými trestnými činy a to zájem na řádném, nestranném a zákonném obstarávání věcí obecného zájmu , tedy na ochraně čistoty veřejného života. Nicméně jeden zásadní rozdíl oproti dopadu této trestné činnosti zde ja a to skutečnost, že toto ustanovení dopadá toliko na výkon pravomoci úřední osob , nestačí tedy působení pouze na osobu obstarávající věci obecného zájmu. Již zcela stranou stojí vztahy související s podnikáním. Vymezení dopadu této skutkové podstaty je tak užší než u předcházejících trestných činů.

K ***rozlišování trestných činů nepřímého úplatkářství a přijetí úplatku*** je stěžejní kdo konkrétně bude působit na výkon pravomoci úřední osoby, zda přímo (osobně) osoba, která úplatek přijala anebo jiná osoba, na kterou osoba, která úplatek přijala bude působit. Jestliže pachatel přijímá nebo žádá úplatek za to, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci úřední osoby, avšak jedná bez součinnosti s úřední osobou, dopouští se trestného činu nepřímého úplatkářství podle § 333 tr. zákoníku Jestliže však úplatek přijímá nebo žádá v součinnosti s úřední osobou a pro něj, dopouští se účastenství na trestném činu přijetí úplatku podle § 331 tr. zákoníku. Jestliže pachatel přijímá nebo žádá úplatek pro osobu, která nezúřední osobou, obstarává však věci obecného zájmu, sám však věci obecného zájmu neobstarává, dopouští se účastenství na trestném činu přijímání úplatku podle § 24 odst. 1, § 331 odst. 1 nebo 2 tr. zákoíku Jestliže takový pachatel pouze předstírá, že bude svým vlivem působit na výkon pravomoci veřejného činitele, popř. na činnost osoby, která obstarává věci obecného zájmu, avšak po vyřízení věci nepodnikne nic a ani to nemá v úmyslu, dopouští se trestného činu podvodu podle § 209 tr. zákoníku., popř. jeho pokusu podle § 21 odst. 1, k § 209 tr. zákoníku, jestliže o úplatek požádal, ale nepřijal ho.[15]

Zneužití pravomoci úřední osoby § 329 tr. Zákoníku

Zneužití pravomoci úřední osoby je skutková podstata trestných činů, která velmi často je v jednočinném souběhu s korupčními trestnými činy, nicméně se dotýká toliko úředních osob, tedy nikoli těch, kteří tento status nemají. Předmětná skutková podstata má dvě formy a to jednak

úmyslnou (§ 329 tr, zákoníku) a jednak nedbalostní (§ 330 tr. Zákoníku).

Trestného činu zneužití **pravomoci úřední osoby** v úmyslné formě (dle § 329 tr. zákoníku) se dopustí úřední osoba, která v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch:

a) vykonává svou pravomoc způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu,
b) překročí svou pravomoc,
c) nesplní povinnost vyplývající z její pravomoci.

Objektem tohoto trestného činu je zájem státu na řádném výkonu pravomoci úředních osob, který je v souladu s právním řádem a tím pádem především na ochraně práv a povinností fyzických a právnických osob, které jsou ve vztahu s úředními osobami v podřízeném postavení, jelikož nedisponují srovnatelnými pravomocemi. S tímto taktéž souvisí otázka subjektu tohoto trestného činu, kdy se jedná o speciální subjekt, kterým je úřední osoba. Pokud jsme si již dříve ***pojem úřední osoba*** vymezili pak je možné na něj pouze odkázat, nicméně je nutné zdůraznit, že v případě úplatkářských trestný činů je úřední osoba vymezena šířeji, a to o ustanovení § 334 odst. 2 tr. Zákoníku, které se na trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby nevztahuje.

Jak už bylo konstatováno, pokud se jedná o zavinění v případě tohoto trestného činu, je nutné zavinění úmyslné, což je zdůrazněno ve znění skutkové podstaty, dle které se vytýkaného jednání musí úřední osoba dopustit v úmyslu způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Pokud je zde míněná ***škoda*** tak touto je míněná škoda materiální, tedy vyčíslitelná v penězích, ***jiná závažná újma*** je poté formou imateriální, jako například morální škody, poškození v zaměstnání atd. ***Úmysl opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch*** znamená jakékoliv neoprávněné zvýhodnění jak materiální tak imateriální, na které by pachatel nebo jiná osoba neměla právo, například nestíhání pachatele trestného činu nebo přestupku ze strany PČR atd. Předmětného jednání se úřední osoba může dopustit jen taxativně vymezeným způsobem, související s pravomocemi, které úřední osoba má a které způsobují její nadřazené postavení ve vztahu k ostatním fyzickým a právnickým osobám, které nejsou úředními osobami. Takového jednání se může úřední osoba dopustit výkonem své pravomoci způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu, překročením své pravomoci, nebo nesplněním povinnosti vyplývající z její pravomoci. Předmětné způsoby jednání se nepřekrývají a navzájem se vylučují, takže jeden útok nemůže být podřazen pod víc alternativ.

Pravomocemi můžeme rozumět souhrn oprávnění, ale i povinnosti k určitému způsobu jednání, ke kterému úřední osobu zavazuje právní předpis. ***Výkonem pravomoci*** je třeba rozumět zejména rozhodování o právech a povinnostech fyzických a právnických osob. Je v něm vždy obsažen prvek moci a prvek rozhodování. Výkonem pravomoci je jak řešení konkrétního individuálního případu, tak vydávání obecně závazných právních aktů.[16] Při ***výkonu pravomoci způsobem odporujícím jinému právnímu předpisu*** úřední osoba porušuje nebo obchází konkrétní zákon nebo jinou právní normu na podkladě zákona vydanou. Při ***překročení pravomoci*** úřední osoba vykonává činnost, kterou vykonávat nemá, ke které nemá oprávnění, která patří do pravomoci jiné úřední osoby. Patří sem i případy, kdy úřední osoba jedná bez zvláštního zmocnění, pokud je právní řád vyžaduje.[17] Z judikatury taktéž vyplývá, že úřední osoba se nemůže stát beztrestnou jen proto, že nadřízený orgán, do jehož pravomoci jinak věc patří, dodatečně její konání schválil anebo s ním vyslovil souhlas, ledaže by vzhledem k okolnostem případu nešlo o případ společensky škodlivý a bylo třeba uplatnit zásadu subsidiarity trestní represe.[18] Pokud jde o ***nesplnění povinnosti vyplývající z pravomoci***, pak se tohoto jednání dopustí úřední osoba tím, že nesplní povinnost uloženou ji zákonem nebo jiným právním předpisem vydaným na základě zákona a případně konkretizovanou jeho pracovní náplní nebo vyplývající z jeho funkce. Předmětné jednání může mít i formu opomenutí, tedy že úřední osoba nejednala, ačkoliv jednat měla při vědomí možný následků této nečinnosti.

Pokud jde o ***kvalifikované skutkové podstaty*** (§ 329 odst. 2,3 tr. zákoníku), které zvyšují škodlivost předmětného jednání, tak tyto souvisí s výši způsobeného prospěchu (značný prospěch, případně prospěch velkého rozsahu) či škody (značná škoda, případně škoda velkého rozsahu)[19], jakož i další obecné kvalifikační předpoklady, ke kterým patří spáchání předmětného trestného činu na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, případně, spáchá-li takový čin zneužívaje bezbrannosti, závislosti, tísně, rozumové slabosti nebo nezkušenosti jiného. Tyto znaky kvalifikované skutkové podstaty jsou znaky, které nejsou typické toliko pro tuto formu trestné činnosti, a proto se autor těmito dále nebude zabývat. Jistým specifikem pokud jde o kvalifikované znaky skutkové podstaty u tohoto druhu trestné činnosti je ***způsobení vážné poruchy*** a to jednak v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, jednak v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem (§ 329 odst. 2 písm.c,d, tr. zákoníku). ***Způsobení vážné poruchy*** je nutné vnímat jako znemožnění, či výrazné omezené možnosti plnit základní úkoly ať již v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, nebo v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem. Nicméně vážná porucha v činnosti orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci je částečně odlišná od vážné poruchy v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem, v tom že jde o instituce nezbytné pro chod státu, jde o stav, jak uvádí Šámal, kdy tato instituce není po jistou, ne úplně zanedbatelnou dobu, schopna řádně plnit své úkoly. Porucha nemusí nastat v orgánu, v němž pachatel pracuje. Může se projevit v orgánech podřízených, nadřízených nebo kooperujících apod.[20] Oproti tomu v případě vážné poruchy v činnosti právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem subjektu je takový stav, kdy právnická nebo fyzická osoba, která je podnikatelem, není po jistou, ne úplně zanedbatelnou dobu, schopna řádně plnit své úkoly.[21]

Pro předmětný článek je podstatná otázka ***souběhu tohoto trestného činu s trestnými činy úplatkářskými***, jak byly vymezeny výše. Jednočinný souběh trestného činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 tr. zákoníku s trestným činem přijímání úplatku podle § 331 tr. zákoníku je možný. O takový jednočinný souběh půjde tehdy, když úřední osoba kromě toho, že přijala nebo si dala slíbit nebo žádala úplatek, zneužila ještě pravomoci úřední osoby s úmyslem způsobit jinému škodu nebo jinou závažnou újmu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch. Jednočinný souběh trestných činů úplatkářství (§ 332 odst. 2, § 333 tr. zákoníku), s návodem k trestnému činu zneužití pravomoci úřední osoby podle § 329 bude přicházet v úvahu tehdy, jestliže pachatel úplatek poskytl, nabídl nebo slíbil úřední osobě proto, aby jednala způsobem naznačeným v § 329 odst. 1 tr. zákoníku.[22]

Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti § 330 tr. zákoníku

Nedbalostní forma tohoto trestného činu je upravená v ustanovení § 330 tr. zákoníku, kdy se jedná o trestný čin **Maření úkolu úřední osoby z nedbalosti**. Ze základní skutkové podstaty vyplývá, že se jedná opětovně o jednání speciálního subjektu (úřední osoby) při výkonu své pravomoci, tedy shodně jako výše u úmyslné formy této trestné činnosti. Konkrétním následkem tohoto jednání je v této nedbalostní formě jako znak skutkové podstaty zmaření nebo podstatné ztížení splnění důležitého úkolu.

Otázku zda jde o **důležitý úkol**, třeba zjišťovat z jeho významu z hlediska orgánu státní správy, územní samosprávy, soudu nebo jiného orgánu veřejné moci, společnosti, právnické nebo fyzické osoby, která je podnikatelem, nebo instituce, v níž je úřední osoba činná a jejíchž úkolů se splnění dotýká. Nelze tedy jednoduše v tomto kontextu důležitý úkol definovat, kdy bude nutné při hodnocení konkrétního případu vycházet z porovnání významu předmětného úkolu ve vztahu k ostatním (běžným) úkolů, kdy stěžejní bude právě míra tohoto významu. Komentář k trestnímu zákoníku k tomuto jako příklad uvádí rozhodnutí podle kterého „vydáním stavebního povolení v

rozporu s územním plánem došlo i ke zmaření základních cílů a úkolů územního plánování a naplnění skutkové podstaty trestného činu maření úkolu úřední osoby z nedbalosti“.[23] **Zmařit** splnění důležitého úkolu znamená zcela znemožnit jeho splnění v době a za okolností, kdy měl být splněn. ***Podstatně ztížit*** splnění důležitého úkolu znamená jednáním vytvořit podmínky, v důsledku kterých je ke splnění třeba vynaložit více energie, času nebo prostředků, než by jinak bylo zapotřebí. K podstatnému ztížení splnění důležitého úkolu musí skutečně dojít. Přitom je třeba vycházet z toho, jaké úsilí a prostředky navíc si splnění úkolu vyžádalo. *Ztížení* na rozdíl od zmaření předpokládá, že ke splnění úkolu přece jen došlo.[24] Tuto formu naplnění znaků této skutkové podstaty naplňuje například jednání pachatele, který jako policejní inspektor na podkladě trestního oznámení provádí prošetřování skutečností nasvědčujících spáchání trestného činu a uvede do úředního záznamu o této své činnosti vědomě nepravdivé skutečnosti a v důsledku toho věc nesprávně postoupí příslušnému orgánu k projednání činu jako přestupku, ačkoliv se jedná o trestný čin, je podstatně ztíženo splnění výše uvedeného důležitého úkolu Policie České republiky.[25] Nebo taktéž zaměstnanec katastrálního úřadu, pokud spolehlivě nezjistí skutkový stav věci (např. v otázce, zda je některý z účastníků řízení oprávněn disponovat s předmětem, jehož se týká vklad do katastru nemovitostí), a přesto rozhodne o povolení vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí, ačkoli z předchozího průběhu řízení o povolení tohoto vkladu (např. z vyjádření některého účastníka) je patrné, že takové rozhodnutí neodpovídá skutečnosti.[26]

Obdobě jako v ustanovení § 329 tr. zákoníku jsou formulovány znaky kvalifikovaných skutkový podstat[27], kdy na výše uvedené tímto toliko odkazuji.

Závěrem

V předmětném článku jsem se pokusil vymezit korupci pohledem trestního práva. Tedy jednak vyvodit co to vlastně korupce je a jednak dospět k závěru na základě jakých skutkových podstat trestného činu toto jednání dle trestního práva v ČR posuzovat.

JUDr. Roman Vicherek,
soudce Okresního soudu v Ostravě

---

[1] Dostupné na www, k dispozici >>> zde.
[2] Tamtéž
[3] R 17/1978
[4] ŠÁMAL ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck 2010 str. 2887
[5] Tamtéž
[6] R 16/1988
[7] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck 2010 str. 2886
[8] Do tohoto ustanovení se promítá naplňování našich závazků plynoucích z členství v Evropské unii v oblasti boje s korupcí v soukromém sektoru. Vychází z úkolů stanovených v rámci Společné akce o

korupci v soukromém sektoru přijaté Radou Evropské unie na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii.
[9] Postačí pokud pachatel nabídku neodmítne a výslovně nebo konkludentně s ní souhlasí , přičemž je nerozhodné, zda poté dojde k splnění slibu.
[10] Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 10. 2007, sp. zn. 3 Tdo 510/2007
[11] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck 2010 str. 2842–3, 2855.
[12] Rozsudek NS ČSR ze dne 16. 1. 1989, sp. zn. 4 Tz 45/88 (R 13/1990/II)
[13] Usnesení NS ČR ze dne 26. 5. 2004, sp. zn. 5 Tdo 543/2004 (T 702/2004)
[14] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck 2010 str. 2893-2894
[15] Rozhodnutí NS ČSR ze dne 24. 6. 1986, sp. zn. 11 Tz 25/86 (R 32/1987/II)
[16] R 19/1981
[17] R 19/1981
[18] R 43/1978
[19] § 138 tr. zákoníku
[20] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck 2010 str. 2876
[21] Tamtéž
[22] R 17/1978
[23] Nejvyššího soudu pod sp. zn. 7 Tdo 991/2005
[24] ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník II. Komentář. 1. vydání, Praha : C. H. Beck 2010 str. 2882
[25] TR NS 1/2004-T 646
[26] TR NS 39/2007-T 1025
[27] § 330 odst. 2,3 tr. zákoníku

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Kdy se z nesplaceného úvěru stane trestný čin? Úvěrový podvod v praxi
- Konec mírných trestů za ničení přírody? Co přináší projednávaná novela environmentálního trestního práva
- Od obchodního rizika k obžalobě: kdy může za dluhy a obchodní jednání společnosti trestně odpovídat její statutár?
- Analytická metoda jako faktor určující hranice trestní odpovědnosti: přeměna THCA na THC při chemické expertíze
- Zahlazení odsouzení: kdy se na pachatele hledí, jako by nebyl odsouzen?
- Kauza fenky Asty: proč měl Nejvyšší soud pravdu, ministr spravedlnosti ne, a proč je teď řada na Sněmovně
- Chybějící protokol jako důvod procesní nepoužitelnosti kamerového záznamu pořízeného při sledování osob a věcí v trestní věci
- Kontrolující osoba podle § 37d ZTOPO: nový nástroj v trestním řízení právnických osob
- Komu patří auta z Auta Super? Odpověď nebude v technickém průkazu
- Když formální trestnost nestačí: co přinesl nález IV. ÚS 455/26 k subsidiaritě trestní represe
- Zbraňová amnestie v praxi: kdy (ne)může vydání zbraně vést k zániku trestní odpovědnosti?